

TEZĂ DE ABILITARE

Rezumat

An intercultural approach to the mental lexicon

Conf. univ. dr. Teodora Iordăchescu

Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia

Teza de abilitare intitulată *An intercultural approach to the mental lexicon* (O abordare interculturală a lexiconului mental) se constituie într-o încercare de a realiza o sinopsă introspectivă a parcursului meu profesional de la obținerea titlului științific de doctor (2004) până în prezent. Vocația de dascăl a reprezentat o permanență a conștiinței mele, alături de aplecarea exigentă și meticuloasă asupra fundamentării teoretice și substanțierilor aplicative ale parcursului meu academic și științific. Pot afirma că întreaga mea existență a fost jalonată de dorința pătrunderii mecanismelor comunicării interpersonale, a împărtășirii experiențiale, a schimburilor lingvistice și culturale. Depășirea barierelor umane impuse de o limbă necunoscută, de prejudecăți și stereotipii, dar și evanescența impasurilor comunicaționale prin simpla producere a unor mesaje verbale adecvate contextual și situațional au constituit întotdeauna pentru mine veritabile pietre de încercare și provocări demne de asumat.

Premisa teoriei avansate aici, exprimată minimalist, este următoarea: cuvintele din mintea noastră nu sunt la fel cu cele din dicționarul de pe raft. Ele diferă atât din punct de vedere structural, cât și al conținutului. Orice dicționar are o uzură morală încorporată, deoarece, precum spunea Samuel Johnson (1755), în chiar timpul cât acesta vede tiparul, cuvinte noi înmuguresc iar altele se veștejesc și mor. Lexiconul mental nu este o entitate fixă – zilnic creăm cuvinte noi, fie printr-un proces de creație metaforică, fie, mult mai banal, dar la fel de autentic, pocind pronunția, maltratând gramatica. Dicționarele, la rândul lor, cum spuneam, sunt, de cele mai multe ori, imobile și învechite, sărace și triste (în viziunea proprie a uneia care a lucrat 10 ani la un dicționar de colocații!). Libben et al. (2011) numesc lexiconul mental drept piatra unghiulară a competenței lingvistice, constituindu-se într-o rețea mamut de reprezentări, asocieri și procese mentale. Alți cercetători, precum Aitchison (1994) sau Wierzbicka (1992, 1997) relevă posibilitatea explorării, prin intermediul lexiconului mental, a întrepătrunderilor dintre cogniție, organizarea cunoașterii și comunicare.

Primul capitol al tezei, intitulat *Bridging applied linguistics and intercultural communication in the global village* (Convergența lingvisticii aplicate și a comunicării interculturale) prezintă în mod succint

cadrul metodologic și conceptele operaționale centrale ale demersului meu actual, precum limbă, cultură, comunicare, și prin restrângere referențială, lexiconul mental și comunicarea interculturală.

Cel de-al doilea capitol, *An overarching curricular perspective on ESP training for professional settings* (O perspectivă curriculară holistică asupra limbii engleze pentru scopuri specifice în contexte profesionale) aduce în prim plan activitatea de debut academic, care a fost puternic și pozitiv amprentată de demersul doctoral întreprins în perioada 1999-2004, în vederea elaborării tezei de doctorat intitulată „Elaborarea și implementarea curriculumului de limba engleză la Facultatea de Științe economice”. Acest demers a fost relevant și de pionierat, având în vedere următoarele aspecte:

- modernitatea temei abordate, care s-a circumscris domeniului lingvisticii aplicate și al pedagogiei curriculum-ului de limbă engleză de afaceri;
- referențialul pedagogic construit pentru nivelul universitar – nivel la care nu există ghidaje curriculare și metodologice ale ministerului, ci doar o autonomie locală;

Teza de doctorat, dar și lucrările științifice ulterioare au reprezentat contribuții semnificative la delimitarea și la dezvoltarea unei ramuri lingvistice încă neexplorată suficient la acel moment – limba engleză de afaceri. Practic, am construit o paradigmă proprie din perspectivă curriculară, susținând argumentativ faptul că implementarea limbii engleze de afaceri incumbă șapte dimensiuni: valorificarea tehnologiilor multimedia, promovarea autoînvățării, interacțiunile eficiente între educați, perceperea activităților didactice/ laboratorului de limbi străine ca un sistem educațional complex, realizarea permanentă a evaluării formative și a autoevaluării, înțelegerea învățării limbii străine drept un proces/ act educațional cu multiple implicații, crearea unui mediu educațional adecvat, toate acestea conducând la o autentică reformă a procesului educațional, la performanțe comunicative și lingvistice înalte și competențe specifice, având drept obiectiv final pregătirea eficientă a studenților pentru învățarea de-a lungul întregii vieți și integrarea cu succes în diverse contexte profesionale.

Capitolul al III-lea, *Investigating the triad language-culture-communication* (Aprofundarea triadei limbă-cultură-comunicare) reunește patru subcapitole centrate în jurul investigațiilor mele teoretice și aplicative în domeniul lexicografiei, al limbajului figurativ utilizat în afaceri – collocații, expresii idiomatice și metafore, al comunicării interculturale și al interferențelor dintre limbă și cultură, și nu în ultimul rând, traducerea și medierea culturală. Cercetarea mea post-doctorală include 7 cărți și manuale (4 ca unic autor și 3 în colaborare), 2 dicționare (2, respectiv, 3 re-editări), 3 volume de specialitate coordonate (dintre care 2 publicate în Marea Britanie, respectiv Polonia), 4 volume de Proceedings coordonate, 80 de articole și capitole în cărți (dintre care 16 indexate în ISI Web of Knowledge, Conference Proceedings, 25 articole în reviste indexate BDI, 4 capitole în cărți publicate în străinătate și 5 recenzii).

Cel de-al IV-lea capitol, intitulat *Assuming mentorship. Training the language trainer / cultural mediator* (Asumarea rolului de formator al profesorilor de limbă engleză, traducătorilor, mediatorilor culturali și în general, al specialiștilor lingviști) pune în valoare activitatea susținută în slujba educării unor generații întregi de studenți, masteranzi și profesori de limba engleză, în calitate de lector universitar (titular al Universității din Alba Iulia din 2005) și conferențiar (din 2014), de didactician (și îndrumător de practică pedagogică), precum și coordonator științific pentru lucrări de diplomă, disertații ale studenților și masteranzilor (inclusiv de la specializarea Traducere și Interpretare), și nu în ultimul rând de lucrări metodico-științifice pentru obținerea gradului didactic I în învățământ. Tot aici abordez și demersurile mele în vederea asigurării calității educației, prin eforturile de compatibilizare a curriculei specializărilor filologice. La Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia am pus bazele Cercului studentesc de traduceri literare și de texte specializate, alături de colegi din cadrul Departamentului de filologie, și am fondat Concursul național de traduceri literare și de specialitate, aflat în anul 2017 la cea de-a 6-a ediție.

Capitolul V, *Research and development in a nutshell* (O privire de ansamblu asupra proiectelor de cercetare – dezvoltare și educaționale în care am fost implicată) evidențiază participarea mea, de-a lungul a peste 10 ani, în proiecte de cercetare și dezvoltare (a resursei umane și a capacității administrative), precum și educaționale (Erasmus+), atât naționale, cât și, mai ales, internaționale, în calitate de director (2 proiecte de cercetare, 8 proiecte educaționale) și de membru (9 proiecte de dezvoltare și 1 proiect educațional). Nu este de neglijat contribuția mea esențială la crearea Centrului de Cercetare și Inovare în Educația Lingvistică (CIEL) în 2007 și la fondarea revistei *Journal of Linguistic and Intercultural Education – JoLIE* (în anul 2008), actualmente indexată [ERIH PLUS](#), ProQuest, EBSCO, Cabells, Ulrichs, și identificată, prin WorldCat în **605** biblioteci internaționale. Ipoteza centrală a cercetărilor curente pe care le desfășor este aceea că metaforele sunt instanțieri ale categoriilor culturale manifeste în limbajul utilizat de o comunitate lingvistică care prezintă caracteristici comune circumscrise unei anume matrice culturale. Astfel, avansăm teoria conform căreia metaforele clusterizate în categorii cognitive se oglindesc în categorii culturale, atât sub formă de universalii conceptuale/invariante, cât și de variante, generând o cartografiere complexă de inter- și trans-conexiuni. Nucleul de cercetare pe care l-am creat, în calitate de director, prin intermediul proiectului CNCS-UEFISCDI - **PN-II-RU-TE-2014-4-2785, INVARIANTE UNIVERSALE ȘI VARIANTE ALE METAFOREI ECONOMICE ÎN LIMBILE ROMÂNĂ ȘI ENGLEZĂ. O ABORDARE COGNITIVĂ DIN PERSPECTIVA LINGVISTICII CORPUSULUI** (un cercetător senior de la Universitatea Amedeo Avogadro din Vercelli, Italia, Profesorul Giacomo Ferrari, 2 cercetători post-doctorali și 3 doctoranzi) mi-a deschis noi orizonturi exploratorii și mi-a oferit experiența incontestabilă în coordonarea de echipe de cercetare, de a motiva și a inspira tinerii cercetători în demersurile lor formative.

Cel de-al VI-a capitol, *Building a glocal community of academics and practitioners* (Crearea unei comunități academice locale și internaționale) face referire concretă la eforturile depuse în vederea construirii unei rețele internaționale (ENIEDA – European Network for Intercultural Education Activities) de cercetători în domeniul educației lingvistice și interculturale, a seriei de conferințe internaționale Conference on Linguistic and Intercultural Education (CLIE), organizate, de-a lungul timpului, în România, Muntenegru, sau Serbia. Am fondat, de asemenea, în calitate de Director al Centrului de Relații Internaționale, seria de workshop-uri exploratorii – Internationalisation of Higher Education. Challenges and Rewards și am creat un veritabil *brand* pentru promovarea interculturalității în rândul tinerilor albaiulieni – festivalul anual *UAB's Intercultural Youth Days Festival*. Măsura reputației academice construită în timp este dată și de cele aproximativ 40 de citări în diverse lucrări științifice din România și din străinătate, precum și de prezența în peste 650 de biblioteci din țară și din străinătate.

Cel din urmă capitol, *Looking ahead to new career paths and personal development* (O privire prospectivă asupra evoluției și dezvoltării carierei profesionale, științifice și academice) prezintă, succint, proiectele viitoare de cercetare în domeniul semanticii, lexicografiei și lingvisticii cognitive contrastive (limba engleză și limba română), precum și planul strategic de dezvoltare a carierei didactice. Pe termen scurt, voi continua, alături de echipa de cercetători din proiectul mai sus menționat, să ducem la îndeplinire obiectivele asumate contractual, până la sfârșitul lunii septembrie 2017. Împreună vom continua studiile, vom publica rezultatele cercetărilor și vom finaliza platforma electronică ce va include un instrument de extragere și recuperare a metaforelor, precum și suportul pedagogic pentru studenți și cadre didactice. Pe termen mediu, voi continua demersurile de creștere a vizibilității Centrului de cercetare CIEL și a revistei JoLIE, având ca obiectiv indexarea acestora în baza de date internațională Scopus, și ulterior, în Arts and Humanities.

Ca proiect personal, voi finaliza un volum dedicat limbajului figurativ utilizat în contexte profesionale, iar pe termen lung, voi demara un amplu proces de cercetări și investigații în domeniul lingvisticii contrastive cu focalizare asupra lexiconului mental în raport cu lexiconul cultural.

Întreaga mea construcție și evoluție individuală mă obligă la vegherea substanțierii și implementării idealului educațional al societății românești contemporane, prin stabilirea unor noi repere și dimensiuni ale învățământului universitar albaiulian, prin afirmarea valorilor cultural-identitare (implicit lingvistice) locale și prin accesarea la cunoașterea universală, mai ales în contextul extinderii spațiului academic european și internațional. Voi contribui, în măsura capacității mele, la formarea, creșterea și dezvoltarea spiritului liber al cetățeanului global, care își asumă identitatea lingvistică și culturală, prin acceptarea și împărtășirea alterității, în lupta împotriva extremismului, xenofobiei și intoleranței. Doresc,

pornind de la toate acumulările științifice, profesionale și interumane mai sus prezentate, să acced la o nouă etapă a devenirii mele, aceea de a coordona, în viitor, studenți doctoranzi, care să atingă excelența în cercetare și împreună cu aceștia, să contribui la dezvoltarea și promovarea națională și internațională a instituției în care actualmente profezez.